

דברי הסבר למוסיקה לאופרה "מצדה"

כתיבת מוסיקה אופראית לנושא "מצדה" העמידה אתגר של החלטות מוסיקליות ספציפיות. בראש ובראשונה החלפתי עקרונית תזמורת בכל הרכב שהוא, במוסיקה אלקטרונית. כוונתי היתה להמנע מכל אסוציאציה לצלילים וגוונים מוכרים מן הספרות האופראית של העבר. על-ידי זה ניסיתי להרחיק את הנושא מן הסיפור ההסטורי ולחדש ולהבליט את תפיסת העולם השונה של היהודים לעומת הרומאים, דבר אשר ביסודו מתבטא בליברית של ישראל אלירז. ברור שהקומפוזיציה באמצעות המכשור האלקטרוני יוצרת דפוסים מוסיקליים שונים מן המקובל. הזמרים אינם שרים בסגנון של אריות קלאסיות, אלא בסגנון התומך ומבליט את התוכן הרגשי של כל סצנה בכלל ותוכן המילה בפרט. בזה בעשית המילה חלק בלתי נפרד מן ההרכב הצלילי הכללי. יש והמילה גם מופיעה בסרט האלקטרוני ושם היא משמיעה צליל שונה המדבר מעבר לתוכן המוסכם שלה בשפה היומיומית.

החלטה אחרת נפלה גם לגבי הגדרת הריתמוס במוסיקה. אין כאן מוטיבים ריתמיים חוזרים אשר מארגנים את היצירה לטיפוסים מוכרים כגון: שיר לכת, ריקוד מוגדר וכו'. רק אמצעים אצל אמצעים אצל אמצעים אצל אמצעים אצל אמצעים של הכובסות רומזת בלבד על אלמנטים פולקלוריסטיים, וכמו-כן שירת היהודים אשר גם היא מסמלת ערכים של זמנים המקשרים עבר הווה ועתיד. מן המעט שהסברתי במילים אלא יוצא גם שנדרשת מכל המבצעים של היצירה - מן המבצח והבמאי ועד לעוזרים הטכניים - גישה בלתי שגרתית בהעלאת היצירה על הבמה. כל זה ביחס יקבע את סגנון הרעיון האמנותי לכל חלקיו.

כשהתחלפו לשוחח על כתיבת הליברטו לנושא "מצדה", היה ברור לשנינו שאין אנחנו רוצים להעלות על הבמה דרמה הסטורית אשר מספרת לקהל את העלילה באופן כרונולוגי. גם העובדה שמאורע הסטורי זה לא הוזכר בכתבי ההסטוריה היהודית, ולו רק בשוליים, מצביע על קונפליקטים שאינם קשורים לתהליכים הסטוריים גרידא. לכן, רצינו לגבש דמויות המבטאות את הבעיות האנושיות גם מצדם של היהודים וגם מצדם של הרומאים. לשם זה הועבר הריאליזם אשר בסיפור אל ריאליות מעבר למעשה, אל ריאליות של תגובות של התבצרות השקפות אידיאו-לוגיות אשר בחלקן אלמנטריות ובחלקן מעוררות, ולפיכך מורכב הספר מסצנות בודדות הקופצות בין עבר הווה ועתיד. מוזאיקה סוריאליסטית אשר מודדת את הזמן לפי תוכן המתרחש ולא לפי התפתחות הגיונית. לכן הזמן בתיאור הרייתמוס המוסיקלי הוא גם התוכן האלמנטרי בשפת המוסיקה של האופרה הזאת בכלל. היה לי ברור מראש שאני חייב לעשות כל מאמץ להתעוררות אסוציאציות מוסיקליות בספרות האופרה המערבית כדי לבחן כל קשר עם הגוהג בסגנון המוסיקלי של העבר, לפתח מוטיב מוסיקלי בדרך אבולוציונלית. מבלי להכנס ליתר פרטים מקצועיים הכרוכים בבעיה זאת, אציין שמכאן נבעה החלטתי לוותר לחלוטין על צלילים קונבנציונליים כפי שמשמיעים אותם על גבי כלי התזמורת וכבר ע"י חומר גלם חדש של צליל לבטא את הגישה השונה בניטוי המוסיקלי. לכן, אין ביצירה הזאת כלל וכלל תזמורת, אלא מבלד הזמרים והמקהלות על הבמה, כוללת הפרטיטורה רק מוסיקה אלקטרונית. ברור שאמצעי

זה משפיע גם על המבצעים השרים על הבמה אשר מטבע הדבר מושפעים מעולם
צלילים חדש אשר מעורר גם בהם תגובות היוצרות אמצעי אינטרפרטציה חדישים
התלויים במידה רבה בדמיונו של הזמר. אם כי לא תשתתף תזמורת, יהיה בכל
זאת צורך במנצח אשר תפקידו לשמור על הקואורדינציה בין המוסיקה המוקלטת
על סרט לבין הזמר החי על הבמה, ולבין כל יתר האמצעים הבימתיים התורמים
ע"י תנועה ואור בריחמוס האופייני של היצירה.